

P r i n o s i

KRŠĆANSTVO I EU: IZVJEŠTAVANJE „GLASA KONCILA” U RAZDOBLJU PRISTUPANJA REPUBLIKE HRVATSKE EUROPSKOJ UNIJI (2009. - 2013.)

Ivana Bendra

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb
ivana.augustinovic@yahoo.com

UDK: (497.5):061.1EU]:070.482”2009/2013”

Izvorni znanstveni rad
Primitljeno 05/2017.

Sažetak

U ovom se radu razmatra o načinu izučavanja hrvatskoga katoličkog tjednika „Glasa Koncila” tijekom pristupnih pregovora RH s EU-om. Istraživanje je provedeno primjenom kvalitativne induktivne analize sadržaja, u čijem je središtu Lisabonski ugovor i u skladu s time utvrđivanje i klasificiranje novinskih članaka koji izvještavaju o njegovu utjecaju na odnos EU-a prema kršćanstvu i samim kršćanima. Analizom su obuhvaćeni članci u razdoblju od prosinca 2009. do srpnja 2013., koji su potom tematski razvrstani u tri kategorije: Lisabonski ugovor i nove vrijednosti EU-a, Nova evangelizacija i budućnost EU-a te Budućnost Republike Hrvatske u Europskoj uniji.

Detaljnom analizom članaka „Glasa Koncila” utvrđeno je kako su, tijekom procesa pristupanja RH u EU, oni upućivali na postojanje nesklada između vrednota koji se nalaze u temelju Lisabonskog ugovora (2009.) i njihove stvarne primjene u odnosu EU-a prema kršćanstvu (europskom kršćanskom civilizacijskom naslijeđu i kršćanskim vrednotama) i u konačnici prema samim kršćanima. Ističući kako je navedeno posljedica odmaka Europe od kršćanskog svjetonazora, odnosno promicanja ideologije ekonomskog neoliberalizma, u okviru kojega koncepti, poput sekularizma, pluralizma, relativizma, materijalizma postaju nove vrijednosti, članci upućuju na relativizirajući odnos prema kršćanstvu općenito i napose prema pravima kršćana

na slobodu vjeroispovijesti. Stoga se u člancima upućuje na važnost nove evangelizacije, dijaloga i veće odgovornosti kršćana u suočavanju s duhovno-moralnom krizom u kojoj se EU trenutno nalazi. Na koncu, analiza članaka ukazuje kako se, unatoč navedenom, podupire ulazak RH u EU, u okviru kojeg se ističe tradicionalno ključna uloga kršćanstva u RH te njezina važnost u primicanju nove evangelizacije i očuvanju europskog kršćanskog civilizacijskog naslijeđa i kršćanskih vrednota u Europskoj uniji.

Ključne riječi: „Glas Koncila”, pristupanje RH u EU, Lisabonski ugovor, nove vrijednosti EU-a, nova evangelizacija.

UVOD

U ozračju procesa pristupanja Republike Hrvatske (dalje RH) u Europsku uniju (dalje EU) provodile su se brojne rasprave o promjenama koje će nastupiti njezinim postankom punopravnom članicom ove zajednice. Osim brojnih rasprava ekonomske i pravosudne naravi vodile su se i polemike u sociološko-teološkim krugovima, prije svega oko odnosa EU-a prema kršćanstvu i samim kršćanima. U okviru ovih rasprava ponajprije se progovara o postojanju nesklada između europskoga kršćanskog civilizacijskog naslijeđa i novih vrijednosti koje promiče EU.¹ Stoga je potrebno na samom početku zapravo razjasniti na što se odnosi spomenuti nesklad, koji ćemo razložiti u odnosu na Lisabonski ugovor. Naime, Lisabonski ugovor, kao međunarodni ugovor o institucionalnom funkcioniranju EU-a, kojim je određen i usvojen odnos između EU-a i religije, u svojem je konačnom obliku izazvao dosta prijevora upravo zbog izostavljanja kršćanskih korijena Europe te činjenice da ni u jednom svojem dijelu ne spominje ni Boga ni kršćansku vjeru, koja je zapravo bila

¹ Detaljnije o navedenom vidjeti u: Željko Tanjić, Elementi kršćanske baštine u stvaranju ujedinjene Europe, *Nova prisutnost* 1 (2003.) 1, 61-80; Ivor Altaras Penda, Temeljne vrijednosti Europske Unije – od utopije do stvarnosti, *Politička misao: časopis za politologiju* 42 (2005.) 3, 167; Antun Čecotka, Ekumenizam u Europskoj uniji. Pogled iz katoličke perspektive, *Diacovensia* 15 (2009.) 1, 43-74; Neven Šimac, Obveza redovitog dijaloga institucija Europske unije i europskih crkava, *Bogoslovska smotra* 82 (2012.) 4, 991-1014; Josip Grbac, (Ne)ugroženost hrvatskih kršćanskih i crkvenih korijena u Europskoj uniji?, *Bogoslovska smotra* 82 (2012.) 4, 855-871; Ivan Janez Štuhec, Sekularna Europa i novo pozicioniranje religije u društvu, *Nova prisutnost* 12 (2014) 1, 5-22; Samir Vrabc. Vjerska prava i slobode i sekularizacija u kontekstu pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji, u: Zbornik, *Kultura, identitet, društvo – europski realiteti*, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, 2014., 549-561; Nikola Bižaca - Mladen Parlov, Laička država, religija i Crkva, *Crkva u svijetu* 50 (2015.) 3, 395-401.

idejna vodilja utemeljiteljima EU.² U odnosu na navedeno Lisabonski je ugovor sporan već u samoj preambuli, u kojoj je ignoriran zahtjev Vatikana³ da se u Ustavu EU-a⁴ omogući izravno pozivanje na Boga te izravno navođenje kršćanskih korijena, duha i tradicije Europe.⁵ Tako u preambuli Ustava stoji sljedeće: „Svjesna svojega duhovnog i moralnog nasljeđa, Unija se temelji na nedjeljivim, univerzalnim vrijednostima ljudskog dostojanstva, slobode, jednakosti i solidarnosti; Unija se temelji na načelima demokracije i vladavine prava...”,⁶ iz čega je jasno vidljivo kako je, unatoč činjenici da je svjesna koji su to temeljni korijeni europskih vrijednosti, namjerno odabrala formu univerzalnih vrijednosti, uz izbjegavanje navođenja kako je riječ zapravo o kršćanskom naslijeđu. Premda navedeno nije bila homogena odluka svih zemalja članica EU-a,⁷ ona upućuje na nesklad između trenutne stvarnosti i težnji Europske unije i njezinih kršćanskih civilizacijskih korijena.

Autori, poput Pende, koji su polemizirali o odnosu EU-a prema kršćanstvu, u vremenu prije ili tijekom trajanja procesa pristupnih pregovora RH s EU-om, navode da je takva odluka posljedica prevlasti integracijskog modela koji prednost daje ekonomskim ciljevi-

² Neki od utemeljitelja EU-a, poput Roberta Schumana, Jeana Monneta, Konrada Adenauera i Alcidea De Gasperija imali su viziju stvaranja zajednice ujedinjenih europskih naroda upravo na kršćanskim temeljima. Vidi detaljnije u: Robert Schuman, *Za Europu*, Europski dom Zagreb: Europski pokret Hrvatska, Zagreb, 2000.

³ Prije početka molitve Angelusa na Trgu sv. Petra u veljači 2003. godine papa Ivan Pavao II. izrekao je: „Budući Europski ustav trebao bi spomenuti kršćanske korijene ovoga kontinenta. To ne bi ni u kojem smislu umanjilo sekularnu prirodu Europske unije. Naprotiv, to bi pomoglo da se kontinent štiti od dvostruke opasnosti ideološkog sekularizma s jedne, te sektaškog integralizma s druge strane.” Navod preuzet iz: Samir Vrabec, Vjerska prava i slobode i sekularizacija u kontekstu pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji, *Kultura, identitet, društvo – europski realiteti*, 550. O važnosti kršćanstva za očuvanje Europe vidjeti i u: Joseph Ratzinger, *Europa: njezini sadašnji i budući temelji*, Verbum, Split, 2005.

⁴ Lisabonski ugovor predstavlja kompromisnu varijantu neratificiranog Europskog ustava. Više o navedenom vidjeti: Adam Smith, *Divisions Over the Place of Religion in the Treaty Establishing a Constitution for Europe* (2014.), dostupno na: http://citation.allacademic.com/meta/p280693_index.html; Teodora Shek Brnardić, Europski ustav i apologetika kršćanske kulture Christophera Dawsona (1889.-1970.), *Crkva u svijetu* 51 (2016.) 1, 98-119.

⁵ Ivor Altaras Penda, Temeljne vrijednosti Europske Unije – od utopije do stvarnosti, *Politička misao: časopis za politologiju* 42 (2005.) 3, 167.

⁶ Pročišćene inačice *Ugovora o Europskoj uniji* i *Ugovora o funkcioniranju Europske unije*, *Povelja o temeljnim pravima Europske unije*, 396.

⁷ Usp. T. Shek Brnardić, Europski ustav i apologetika kršćanske kulture Christophera Dawsona, 98-119.

ma i interesima,⁸ što dovodi do toga da je EU zajednica primarno ekonomskih interesa, a tek potom unija zajedničkih vrijednosti.⁹ Uz isticanje ozračja promicanja ekonomske dimenzije navodi se i neoliberalna dimenzija, u okviru koje koncepti poput sekularizma, pluralizma, relativizma, materijalizma postaju vrijednosti same po sebi, a religijska/duhovna dimenzija gubi na značenju. Na tragu navedenoga Shek tvrdi da je „namjerno izostavljanje kršćanstva kao baštine Europe odraz sekularističkog pogleda na temeljne europske vrednote” u okviru kojega se iza neutralnosti krije zapravo prevlast francuske laicističke ustavne opcije.¹⁰ Stoga Tanjić, Vulić, ali i većina drugih koji su polemizirali o odnosu EU prema kršćanstvu,¹¹ drže kako je EU upravo zaboravom doprinosa kršćanske baštine u procesu nastajanja i oblikovanja europskog identiteta, odnosno negiranjem važnosti duhovne dimenzije, dovela EU i do krize jedinstva i nepoštivanja onih zemalja u kojima je u ustavu istaknuto prizivanje na Boga, odnosno „neprihvatanje postojanja razlika u shvaćanju i prakticiranju laičnosti/svjetovnosti pojedinih zemalja članica”.¹²

Premda se navedeni procesi odlikuju dugotrajnošću te ih nije moguće promatrati jedino u odnosu na Lisabonski ugovor, spomenuti nesklad moguće je protumačiti i u odnosu na same kršćane. Naime, premda se u članku 10. Povelje o temeljnim pravima EU-a o slobodi mišljenja, savjesti i vjeroispovijesti, navodi kako „svatko ima pravo na slobodu mišljenja, savjesti i vjeroispovijesti”,¹³ sve se učestalije ističe kako je posljedica sekularističkog poimanja ljudskih prava njihovo kršenje nad kršćanima. O navedenom progovaraju pojedine organizacije, poput OSCE-a, ODIHR-a ili „Opservatorija o netoleranciji i diskriminaciji prema kršćanima u Europi”, koje upozoravaju da takav način poimanja ljudskih prava dovodi do konfliktnih zakonskih ograničenja povezanih s provođenjem politike

⁸ Ivor Altaras Penda, *Temeljne vrijednosti Europske Unije – od utopije do stvarnosti*, 170.

⁹ Isto.

¹⁰ T. Shek Brnardić, *Europski ustav i apologetika kršćanske kulture Christophera Dawsona*, 100.

¹¹ Vidi bilješku 1. Također usp. Andreja Sršen, *Katolička crkva u Hrvatskoj na razmeđu tradicionalnosti i modernosti: novi prijevori europske stvarnosti*, *Croatica Christiana periodica* 38 (2014.) 74, 209-224; Boris Vulić, „Veluti si Deus Daretur”. Prilog raspravi o europskom zaboravu kršćanstva, *Crkva u svijetu* 49 (2014.) 3, 295-310; T. Shek Brnardić, *Europski ustav i apologetika kršćanske kulture Christophera Dawsona*, 98-119.

¹² N. Bižaca – M. Parlov, *Laička država, religija i Crkva*, 396.

¹³ Pročišćene inačice *Ugovora o Europskoj uniji* i *Ugovora o funkcioniranju Europske unije*, *Povelja o temeljnim pravima Europske unije*, 398.

jednakosti, najčešće pravima LGBT populacije te spolnim i reproduktivnim pravima žena, a koji kontradiktorno dovodi do kršenja prava kršćana na slobodu vjeroispovijesti.¹⁴ O navedenom najeksplicitnije progovara spomenuti „Opservatorij”, neprofitna i nevladina organizacija, koja je do sada evidentirala ukupno 2095 slučajeva diskriminacije i netolerancije prema kršćanima u pojedinim zemljama članicama EU-a,¹⁵ o čemu je objavila ukupno 6 izvješća.¹⁶

Na tragu iznesenog cilj je ovoga rada dati doprinos proučavanjima odnosa EU-a prema kršćanstvu i kršćanima te, kroz analizu članaka *Glasa Koncila*, prikazati na koji se način izvještavalo Hrvate tijekom trajanja procesa pristupnih pregovora Republike Hrvatske i Europske unije kao takve.

1. METODA ISTRAŽIVANJA

S obzirom da je svrha provođenja ovoga istraživanja analiza percepcije medija¹⁷ o odnosu EU-a prema kršćanstvu i kršćanima tijekom trajanja procesa pristupanja RH u EU za analizu je odabran jedini hrvatski katolički tjednik, *Glas Koncila* (dalje GK), koji izlazi na području 5 hrvatskih nadbiskupija. U tom smislu pošlo se od pretpostavke da je potrebno istražiti na koji je način *Glas Koncila* izvještavao hrvatsko, većinski katoličko stanovništvo, s dugom i bogatom kršćanskom tradicijom, tijekom navedenog procesa.

¹⁴ Usp. OSCE/ODIHR, Intolerance and Discrimination against Christians: Focusing on Exclusion, Marginalization and Denial of Rights (4. III. 2009.), u: <http://www.osce.org/odihhr/40543?download=true> (10. XI. 2017.); OSCE PA, Resolution of the OSCE Parliamentary Assembly Adopted at the Twentieth Annual Session (10. VI. 2011.), u: <http://www.oscepa.org/documents/all-documents/annual-sessions/2011-belgrade/declaration-4/3030-belgrade-resolutions-eng/file> (11. XI. 2017.).

¹⁵ Navedeni podatak odnosi se na razdoblje od siječnja 1970. do prosinca 2017.

¹⁶ Prvo objavljeno izvješće je iz 2010. (za razdoblje od 2005. do 2010.), dok su ostala objavljena pojedinačno za sljedeće godine: 2011., 2012., 2013., 2014. i 2015. Za 2016. i 2017. još nisu objavljena izvješća, no svi su slučajevi dostupni na stranicama „Opservatorija”: <http://www.intoleranceagainstchristians.eu/advanced-search.html>.

¹⁷ Dosadašnje analize medijskih izvještavanja o procesu pristupnih pregovora RH i EU-a uglavnom su usmjerene na širu tematsku kvantitativnu analizu vodećih hrvatskih tjednika, u kojima se proučavala uloga medija u informiranju javnosti tijekom pristupanja RH u EU, odnosno zastupljenost praćenja procesa pristupanja RH u EU. Detaljnije vidjeti u: Goran Popović - Tanja Grmuša - Hrvoje Prpić, Izvještavanje o Europskoj uniji u hrvatskim dnevnim novinama: završetak hrvatskih pristupnih pregovora, *Informatol* 44 (2011.) 4, 309-322; Sanjin Dragojević - Igor Kanižaj - Ivana Žebec, Europska Unija u hrvatskim dnevnim novinama: avis - odgoda pregovora, *Politička misao: časopis za politologiju* 43 (2007.) 3, 133-162.

U skladu s odabirom Lisabonskog ugovora, kao polazišnom točkom ovoga istraživanja, analiza članaka GK-a obuhvatila je izvještavanja počevši od 1. prosinca 2009., odnosno od ratificiranja Lisabonskog ugovora, a završila sa srpnjem 2013., kada je RH službeno postala punopravnom članicom EU-a.¹⁸

Kroz provedeno istraživanje pokušalo sa dati odgovor na dva istraživačka pitanja:

1. Može li se iz članaka *Glasa Koncila* iščitati stav o EU-u kao tvorevini u kojoj vlada negativan odnos prema kršćanstvu i kršćanima?
2. Na koji način *Glas Koncila* usmjerava Hrvate, kao većinsko katoličko stanovništvo, na djelovanje u okviru takve zajednice?

U analizi podataka primijenjena je kvalitativna induktivna analiza sadržaja,¹⁹ koja označava da su se kategorije analize gradile postupno, u skladu s postavljenim istraživačkim pitanjima i odabranim konceptualnim okvirima, kojim se promatra uloga Lisabonskog ugovora na odnos EU-a prema kršćanstvu i kršćanima.²⁰ Stoga je definiranje kategorija proizašlo tek nakon upoznavanja i analize građe koja je određena istraživanjem.

Slijedom navedenoga, prema odabranoj induktivnoj analizi sadržaja koja se odnosi na prepoznavanje sadržaja kojima je osnovna tema pristupanje RH u EU, za jedinicu analize odabrana je upravo informacija o pristupanju RH u EU te informacija o odnosu EU-a prema kršćanstvu i kršćanima.

Rad je konceptualno osmišljen u skladu s dobivenim kategorijama analize članaka te se sastoji od sljedećeg:

1. prikaza percepcije *Glasa Koncila* o odnosu EU-a prema kršćanstvu (kršćanskom civilizacijskom naslijeđu, kršćanskim vrednotama) i kršćanima
2. prikaza percepcije *Glasa Koncila* o budućnosti EU-a
3. prikaza percepcije *Glasa Koncila* o budućnosti RH u okviru Europske unije kao takve.

¹⁸ Analizu sadržaja i pregledavanje svih tiskanih izdanja članaka u navedenom razdoblju provela je autorica ovoga rada, u razdoblju od siječnja do ožujka 2016.

¹⁹ Philipp Mayring, *Qualitative Content Analysis*, Forum: Qualitative Social Research, 1 (2000.), 2, Art. 20. Dostupno na: <http://www.qualitative-research.net/index.php/fqs/article/view/1089/2385>. (pristup ostvaren 20. ožujka 2017.).

²⁰ Premda je u ovom radu istaknuto proučavanje uloge Lisabonskog ugovora na odnos EU-a prema kršćanstvu i kršćanima, potrebno je naglasiti kako zemlje članice imaju mogućnost i same, kroz svoje zakonodavstvo, određivati vlastitu politiku prema crkvama i crkvenim zajednicama.

2. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Nakon provedene detaljne analize sadržaja svih članaka u odabranom razdoblju ukupno je izdvojeno 297 članaka koji se odnose na pristupanje RH u EU, odnosno progovaraju o odnosu EU-a prema kršćanstvu i kršćanima.

Tablica 1. Kategorije analize članaka

	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	Ukupno
1. Lisabonski ugovor i nove vrijednosti EU-a	3	37	67	36	18	161
2. Nova evangelizacija i budućnost EU-a	3	38	94	33	22	190
3. Budućnost RH u EU-u	3	51	110	44	33	241
Ukupno	6	65	142	48	36	297

Iz priložene je tablice uočljivo kako je analiza članaka polučila tri zasebne kategorije, gdje se prva kategorija, naslovljena „Lisabonski ugovor i nove vrijednosti EU-a”, odnosi na ukupno 161 članak, koji progovaraju o trenutnom stanju u EU-u i njegovom odnosu prema kršćanstvu i samim kršćanima. Druga kategorija, naslovljena „Nova evangelizacija i budućnost EU-a”, koja obuhvaća ukupno 190 članaka, odnosi se na percepciju *Glasa Koncila* o budućnosti EU-a, gdje se prije svega ističe važnost nove evangelizacije, dijaloga i veće odgovornosti samih kršćana u promjeni ozračja u kakvom se trenutno nalazi EU. Posljednja, treća kategorija, u okviru koje se nalazi najveći broj članaka, naslovljena je „Budućnost RH u EU-u” i obuhvaća 241 članak, koji progovaraju o provođenju prethodno navedenih smjernica za budućnost EU-a, kao i o mogućnostima za njihovo provođenje u RH.

Na koncu, iz priložene je tablice također moguće uočiti kako se tematski u velikom broju članaka preklapa više kategorija te da se najveći broj članaka pojavljuje tijekom 2011. Takvo odstupanje u odnosu na ostale istraživane godine rezultat je ponajprije činjenice da je te godine RH posjetio papa Benedikt XVI., čiji je posjet doživljen kao poticaj za otvaranje brojnih rasprava, o čemu će nešto više biti govora u okviru prikaza rezultata treće kategorije analize članaka.

3. LISABONSKI UGOVOR I NOVE VRIJEDNOSTI EU-A

U okviru polazišnog koncepta kako je Lisabonski ugovor u konačnici polučio negativan odnos kako prema kršćanstvu u cijelosti, tako i prema samim kršćanima, kao prvo istraživačko pitanje postavljeno je sljedeće: Može li se iz članaka *Glasa Koncila* iščitati stav o EU-u kao tvorevini koja ima negativan odnos prema kršćanstvu i kršćanima? Na to odgovor daju članci prve kategorije, naslovljene „Lisabonski ugovor i nove vrijednosti EU-a”.

Analizom percepcije *Glasa Koncila* o odnosu EU-a prema kršćanstvu i kršćanima ukupno je izdvojen 161 članak, koji s jedne strane progovaraju o odnosu EU-a prema kršćanstvu općenito (europskom kršćanskom civilizacijskom naslijeđu, kršćanskim vrednotama), a, s druge strane, o odnosu EU-a prema kršćanima. Potvrdu percepcije *Glasa Koncila* o negativnom odnosu EU-a prema kršćanstvu i kršćanima moguće je pronaći na obje razine odnosa. Tako se u okviru ove kategorije članaka prije svega ističe negativan odnos EU-a prema europskom kršćanskom civilizacijskom naslijeđu te se u člancima navodi kako je prvotna zamisao „europskih utemeljitelja” (R. Schumana, J. Monneta, K. Adenauera i A. de Gasperija) da se Europa ujedini na zajedničkim osnovama kršćanske baštine, sve više zapostavljena, čime se potvrđuju zaključci dosadašnjih rasprava o težnji EU-a ka zaboravu kršćanskih korijena. U tom smislu hrvatski biskupi napominju kako je „propali” Europski ustav izbacio svako spominjanje Boga i kršćanskih korijena te postavljaju važno pitanje o utjecaju takve politike na poštivanje ljudskih prava: „kako prava i pravednosti utemeljiti na apstraktnu razumu, koji ništa ne želi znati o Bogu? I kako izbjeći da se odbacivanjem transcendentne dimenzije čovjeka odbaci bezuvjetnost ljudskih prava, koja ih štiti od ljudske samovolje?”²¹

Nadalje, unatoč činjenici što se u Lisabonskom ugovoru navodi da se EU temelji na vrijednostima poštivanja ljudskog dostojanstva, slobode, demokracije, jednakosti, vladavine prava i poštivanja ljudskih prava, uključujući i prava manjina, analizirajući članke GK-a stječe se dojam da je EU sve samo ne „ujedinjena u različitosti” te da u brojnim segmentima provodi diskriminaciju i netoleranciju nad kršćanima. Dakle, ističući navedene vrijednosti kao zajedničke državama članicama, koje se želi prezentirati kao društva u kojima prevladava pluralizam, nediskriminacija, tolerancija, pravda, solidarnost i ravnopravnost žena i muškaraca, autori članaka GK-a

²¹ Ivan Miklenić *Važni zahtjevi, Glas Koncila*, br. 13 (28. ožujka 2010.), 2.

upućuju da je u EU-u primjetno kršenje navedenog nad kršćanima. Primjeri koji to potvrđuju su mnogobrojni. Tako Darko Grden navodi kako se netolerancija i diskriminacija kršćana ponajprije očituju u mnogobrojnim zabranama ili ograničavanjima prava kršćana na slobodu vjeroispovijesti, savjesti, mišljenja, govora i okupljanja. U članku prenosi primjere prema izvješćima nevladine organizacije „Opservatorij o netoleranciji i diskriminaciji prema kršćanima”,²² koja svojim radom ukazuje na postojanje brojnih slučajeva koji ilustriraju diskriminaciju prema kršćanima u pojedinim zemljama članicama EU-a, poput ograničavanja prava na slobodu savjesti „primjerice pritiskom da vjernici sudjeluju u medicinskim postupcima ili istraživanjima koji nisu u skladu s njihovim svjetonazorom”²³ ili osporavanja prava na javno iskazivanje vjere, gdje se navodi „slučaj zaposlenice u ‘British Airwaysu’, koja je morala napustiti svoje radno mjesto jer nije željela skinuti ili prikriti križ koji je nosila oko vrata”.²⁴ Uz navedene slučajeve navodi se da su sve učestaliji i slučajevi zabrana javnih proslava Božića ili postavljanja božićnih jaslca, a učestali su i slučajevi zabrana postavljanja kršćanskih simbola – raspela u prostorima javnih ustanova, gdje Krešimir Cerovec, kao jedan od primjera, navodi slučaj Lautsi iz Italije. U ovom je slučaju raspelo kao vjerski simbol, kao dio europske civilizacije i kulturnog identiteta, „zasmetalo” članici Talijanske udruge ateista, agnostika i racionalista te ona navodi kako: „raspela postavljena u školi koju pohađaju njezina djeca predstavljaju kršenje slobode savjesti i prava da njezina djeca dobiju obrazovanje u skladu s njezinim filozofskim uvjerenjima”.²⁵ Kao vrhunac diskriminacije i netolerancije EU-a prema kršćanima Darko Grden navodi tiskanje oko 330 000 kalendara 2010. od strane Europske komisije, koji su trebali biti podijeljeni na dar srednjoškolcima diljem Europske unije: „No kad je dar podijeljen u više od 330 000 primjeraka srednjoškolcima u Velikoj Britaniji, kršćani nisu mogli zatomiti neugodno iznenađenje pa se vijest o darivanju proširila diljem kontinenta. Naime, u rokovniku darovanom u povodu božićnih blagdana nema ni riječi o kršćansko-me Božiću, premda se u rokovniku navode židovski, muslimanski i hinduistički blagdani, kao i blagdani sikhi religije te kineske zajednice, uz važne datume i slavlja Europske Unije. Na stranici od 25.

²² Usp. Darko Grden, Diskriminirani suzbijanjem diskriminacije, *Glas Koncila*, br. 51 (19. prosinca 2010.), 5.

²³ Isto.

²⁴ Isto.

²⁵ Krešimir Cerovec, Sekularne pometnje, *Glas Koncila*, br. 38 (19. listopada 2010.), 9.

prosinca stoji samo poruka: Pravi prijatelj je onaj koji dijeli tvoje brige i tvoju radost.”²⁶

Dakle, iz navedenih nekoliko primjera može se zaključiti kako se u člancima *Glasa Koncila* EU percipira kao tvorevina koja se negativno odnosi prema kršćanstvu i kršćanima. Takvo stanje dovodi se u neizravnu ili izravnu svezu s Lisabonskim ugovorom, što je vidljivo i iz komentara Krešimira Cerovca o slučaju Lautsi: „Raspela u talijanskim školama ni na jedan način ne ugrožavaju nečiju slobodu izbora jer njihova prisutnost u učionici, načelno, ne utječe na nečije stavove. Štoviše, raspela nikog ne vrijeđaju i ne provociraju da čini nešto što ne želi. U pitanju je bio samo inat i jedan od mnogobrojnih tendencioznih pokušaja ateističke sekularizacije današnjeg društva, kojom se, umjesto jačanja povijesno naslijeđenih vrijednosti i istine, promovira sve više kulturni model u kojem nepostojanje vrijednosti (neutralnost) i relativizam (pluralizam) postaju sami po sebi vrijednosti. Takav militantni sekularizam oslikava se također i u odbijanju spominjanja kršćanstva u preambuli Ustava EU...”²⁷

U prilog navedenom Zdravko Mršić zaključuje kako je „EU prije ko potrebna nova drugačija ustavna državnost”,²⁸ jer je, kako navodi glavni urednik Ivan Miklenić, postojeća, koja negira kršćanstvo, zapravo rezultat ponovnog pokušaja prevlasti određenih ideologija: „Činjenica da je ideja europskog povezivanja rođena u krilu kršćanstva, a sadašnja EU nije spremna u svojim temeljnim dokumentima niti spomenuti svoje kršćanske korijene, što može značiti da je danas ona projekt određenih ideologija, a ne kršćanski projekt”.²⁹

U tom smislu Josip Sabol ističe kako se EU pretvara u materijalističko, individualističko i potrošačko društvo koje „hoće čovjeka definitivno zatvoriti u prostore ovozemaljskoga svijeta služenjem projektu života materijalnih i sjetilnih dobara. Udobnost, obilje, materijalna sigurnost, uživanje – zauzeli su prva mjesta na ljestvici vrednota”.³⁰

²⁶ Darko Grden, „Europska vlada” izbacila Božić, *Glas Koncila*, br. 52 (Božić, 2010.), 7.

²⁷ Krešimir Cerovec, Sekularne pomjetnje, *Glas Koncila*, br. 38 (19. listopada 2010.), 9.

²⁸ Zdravko Mršić, Kriza EU-a: Bitka kapitala i država za narode, *Glas Koncila*, br. 4 (23. siječnja 2011.), 9.

²⁹ Ivan Miklenić, Osposobljavanje za odluku, *Glas Koncila*, br. 51 (18. prosinca 2011.), 2.

³⁰ Josip Sabol, Savjest i moralna kriza našega društva, *Glas Koncila*, br. 6 (6. veljače 2011.), 9.

Uz navedeno isticanje ekonomske i neoliberalne dimenzije kao razloga za odbijanje religijske dimenzije i njezinog značenja za identitet EU-a, u člancima se ističe i pogrešno poimanje sekularizma, odnosno promicanje sekularizma kao ideologije kojoj je cilj izbrisati kršćanstvo iz javnog života EU-a, obezvrijediti temeljne kršćanske vrijednosti kao i dokinuti sve veze s europskim kršćanskim civilizacijskim naslijeđem.³¹ Tako Krešimir Cerovec navodi kako iz takvog odnosa EU-a prema kršćanstvu i kršćanima proizlazi kako u EU-u ne vlada tzv. pozitivni sekularizam, koji „poštuje odvojenost države i Crkve, ali koji ne gleda u religiji opasnost već dobrobit za državu i koji dozvoljava dijalog o smislu koji želimo dati našim egzistencijama”,³² nego vlada njegov tzv. borbeni ili militantni oblik, kojim se želi ušutkati glas religije ili ga barem gurnuti u privatnu sferu. U skladu s navedenim prenosi i izjavu pape Benedikta XVI. koji ističe kako u EU-u „sekularizam nije više čimbenik neutralnosti koji otvara prostor slobode za sve. Promijenio se je u borbenu ideologiju i ne dopušta javni prostor katoličkoj i kršćanskoj viziji”.³³

U razmišljanjima o odnosu EU-a prema kršćanstvu Cerovec prenosi i izjavu jednoga od čelnika Ruske pravoslavne Crkve, biskupa Hilarija: „Borbeni je sekularizam, koji u modernoj Europi brojčano brzo raste u pogledu pristalica, pseudoreligija sa svojim čvrstim doktrinarnim načelima i moralnim normama te svojim vlastitim kultom i simbolima. Poput ruskog komunizma u 20. stoljeću, i on tvrdi da posjeduje monopol na svjetonazor i postaje vrlo netolerantan na konkurenciju. Zbog toga vođe suvremenog sekularizma reagiraju neprijatno na religijske simbole i uzdržću na spominjanje Boga... Suvremeni borbeni sekularizam, poput ruskog boljševizma, vidi sebe kao pogled na svijet koji mora zamijeniti kršćanstvo. Stoga niti je neutralan, niti je indiferentan prema kršćanstvu, već je prema njemu otvoreno neprijateljski raspoložen.”³⁴

Autor članka ovakav oblik sekularizma opisuje kao primjer zlouporabe fraze „odvojenost države od Crkve”, kojim se pokušava isključiti religiju iz svih aspekata javnog života, „s obrazloženjem da

³¹ Više o sekularizmu koji poima svijet kao isključivo imanentno područje vidjeti u: Jose Casanova, *The Secular and Secularism*, *Social Research* 76 (2009.) 4, 1049-1066; Teodora Shek Brnardić, *Europski ustav i apologetika kršćanske kulture* Christophera Dawsona (1889.-1970.), *Crkva u svijetu* 51 (2016.), 1, 98-119; Nediljko Ante Ančić, *Nova evangelizacija. Neodgodiva zadaća Crkve našega vremena*, *Crkva u svijetu* 35 (2000.) 2, 189-204; Antun Čečatka, *Ekumenizam u Europskoj uniji. Pogled iz katoličke perspektive*, *Diacovensia* 15 (2009.) 1, 43-74.

³² Krešimir Cerovec, *Sekularne pometnje*, *Glas Koncila*, br. 38 (19. rujna 2010.), 9.

³³ Isto.

³⁴ Isto.

se samo tako može omogućiti državi uspostavljanje neutralnosti u odnosu na razne religijske i druge svjetonazore i sprečavanje donošenja političkih odluka na temelju nedostižnih i iracionalnih religijskih opravdanja...”, a koji „isključivanjem religijskih vrijednosti iz demokratske rasprave i razmatranja... te tobožnje neutralnosti države zapravo daje prednost ateističkim vrijednostima i shvaćanjima”.³⁵

Za ovakvo pogrešno viđenje sekularizacije (sekularizma) autor na koncu drži da nije ništa drugo negoli lažna religijska neutralnost, odnosno da „današnja sekularizacija nije ništa drugo nego borbena ‘dekristijanizacija’ europske kulture i društva”.³⁶ Navedeno potvrđuje i Darko Grden, koji ukazuje da takvo viđenje sekularizacije dovodi i do stvaranja umjetne diobe čovjeka na privatno i javno biće koja „nije po mjeri prave naravi ljudske osobe”.³⁷

Stoga se na temelju analize prve kategorije članaka može zaključiti kako se u njima ističe da su kršćani u EU-u upravo zbog radikalnog sekularizma, pretjerane političke korektnosti, zaštite pluralizma te ideologije ekonomskog liberalizma sve češće izloženi diskriminaciji i netoleranciji, a navedena prava, koja su im osigurana Lisabonskim ugovorom, sve se češće krše. Riječima pape Benedikta XVI. „paradoks je kako se to čini upravo kako bi se suzbila diskriminacija.”³⁸

Na temelju navedenoga Darko Grden dalje zaključuje kako je „današnje društvo EU duboko zbunjeno i vrijednosno izgubljeno”³⁹ te se nalazi u stanju duboke krize, koja nije samo ekonomska već je ona prije svega duhovna i moralna kriza, odnosno očituje se u dubokoj krizi vrednota. Promicanje sekularizma, relativizma, materijalizma, pluralizma i ostalih lažnih vrijednosti, kojih je cilj promicanje lažnog jedinstva EU-a, dovodi i do krize identiteta jer se odbacuje doprinos kršćanstva nastanku i očuvanju europskoga vrijednosnog identiteta. Mogući razlog taku stanju Josip Sabol vidi u tome što su „na djelu one društvene snage koje su otuđene od kršćanskog gledanja na život, odnosno koje svjesno i planski rade na ostvarenju takvoga nacrtu života koji je suprotan kršćanskom shvaćanju života”.⁴⁰ Na tragu navedenog Nevenka Špoljarić zaključuje da EU

³⁵ Isto.

³⁶ Krešimir Cerovec, Sekularne pometnje, *Glas Koncila*, br. 38 (19. rujna 2010.), 9.

³⁷ Darko Grden, Religija je pozitivna, *Glas Koncila*, br. 1 (2. siječnja 2011.), 2.

³⁸ Darko Grden, Diskriminirani suzbijanjem diskriminacije, *Glas Koncila*, br. 51 (19. prosinca 2010.), 5.

³⁹ Darko Grden, Obnoviti kršćanski identitet i osjećaj pripadnosti Crkvi, *Glas Koncila*, br. 7 (13. veljače 2011.), 7.

⁴⁰ Josip Sabol, Kršćanin u društvu suprotnosti (2), *Glas Koncila*, br. 2 (9. siječnja 2011.), 9.

proživljava krizu identiteta jer „ne želi definirati svoj identitet iz straha da opet ne zapadne u nasilje”.⁴¹

Na koncu, upravo zbog činjenice da odustaje od identiteta, Europa se pretvara u ekonomsku zajednicu, u kojoj koncepti poput neutralnosti i relativizma postaju sami po sebi i vrijednostima koje se promiču, a koje kao posljedicu imaju i gubitak kršćanskog morala. Time se na temelju analize prve kategorije članaka može zaključiti kako u njima prevladava stav da EU oblikuje obzorje neoliberalnog shvaćanja svijeta, čovjeka i njegovih temeljnih ideja, koje dovodi do razvijanja novog sustava vrijednosti; posljedica toga je sve negativniji odnos prema kršćanstvu i kršćanima. Stoga se u člancima navodi kako se u takvom ozračju sve učestalije provodi diskriminacija kršćana i kršenje njihove slobode na javno ispovijedanje vjere, na slobodu savjesti, a odnos države/politike prema kršćanstvu sve je negativniji, odnosno u međusobnom dijalogu otežano je prihvaćanje važnosti kršćanskog naslijeđa u donošenju nacionalno i nadnacionalno važnih odluka.⁴²

Slijedom navedenoga, u člancima druge kategorije progovara se o konkretnim rješenjima, na koji bi se način Europska unije (kršćani u EU-u) trebala u budućnosti nositi s izazovima s kojima se trenutno suočava. Prema ovim člancima način suočavanja s trenutnom duhovnom i moralnom krizom trebao bi se temeljiti na korjenitoj duhovnoj i moralnoj obnovi, a koju je moguće ostvariti promicanjem nove evangelizacije.⁴³

⁴¹ Nevenka Špoljarić, Vrijednosni identitet Europe, *Glas Koncila*, br. 6 (6. veljače 2011.), 9.

⁴² O trenutnim mogućnostima dijaloga detaljnije vidjeti u: Neven Šimac, Obveza redovitog dijaloga institucija Europske unije i europskih crkava, *Bogoslovska smotra* 82 (2012.) 4, 991-1014; Tomas Jansen, Europe and Religions: the Dialogue between the European Commission and Churches or Religious Communities, *Social Compass* 47 (2000.) 1, 103-112; Sergei A. Mudrov, The European Union and Christian Churches: The Patterns of Interaction, *Discussion Paper* No 3/14, Europa-Kolleg Hamburg Institute for European Integration, 2014., dostupno na <https://europa-kolleg-hamburg.de/wp-content/uploads/2014/12/MUDROV.pdf> (pristup ostvaren 22. V. 2017.); Hrvoje Špehar, Europeizacija i eurolaicizacije: ključne prekretnice u odnosima Europske unije i crkava, religijskih zajednica i nekonfesionalnih organizacija, *Analiza Hrvatskog politološkog društva: časopis za politologiju* 6 (2009.) 1, 51-65.

⁴³ Temelji nove evangelizacije, kojom se Crkvu želi otvoriti prema suvremenim potrebama čovjeka te ukazati na važnost sudjelovanja laika u otvaranju Evanđelja prema svim životnim aspektima, nalaze se u apostolskoj pobudnici *Evanđelji nuntiandi* Pavla VI. Detaljnije informacije o novoj evangelizaciji vidjeti u: Josip Marcelić, Nova evangelizacija, *Crkva u svijetu* 27 (1992.) 4, 248-261; Nediljko Ante Ančić, Nova evangelizacija. Neodgodiva zadaća Crkve našega vremena, *Crkva u svijetu* 35 (2000.) 2, 189-204; Antun Čečatka, Ekumenizam u

4. NOVA EVANGELIZACIJA I BUDUĆNOST EU-A

Slijedom navedenoga, na drugo postavljeno istraživačko pitanje, koje je glasilo: Na koji način GK usmjerava Hrvate, kao većinsko katoličko stanovništvo, na djelovanje u okviru takve zajednice?, odgovor je dobiven na temelju druge i treće kategorije članaka. Naime, druga kategorija članaka, njih ukupno 190, odnosi se na članke u kojima su iznesena šira razmatranja o budućnosti Europske unije kao takve i uloji kršćanstva i kršćana u njoj. Treća kategorija, sa ukupno 241 člankom, odnosi se na članke u kojima se izravno progovara o Hrvatima kao kršćanima i njihovoj ulozi u provođenju iznesenih smjernica za budućnost EU-a, o čemu će biti govora u posljednjem dijelu rada.

Dakle, analizom članaka druge kategorije uočeno je isticanje nove evangelizacije kao ključnog momenta i odgovora koji može promijeniti trenutno stanje u EU. Samu novu evangelizaciju nepotpisani autor članka definira kao „navješćavanje evanđelja starom svijetu, točnije Europi”, u okviru koje je potrebno „da se na nov način narodima Europe, već evangeliziranima, pa čak i samim članovima Crkve navijesti evanđelje na nov način... usklađen s novim prilikama, u okviru kojih su i sami vjernici sve više dekristijanizirani”.⁴⁴ Iz navedenog je navoda jasno kako se u rješavanju duhovne i moralne krize, s kojom se EU trenutno suočava, ističe dvojak cilj nove evangelizacije: s jedne strane angažman i uloga Crkve, a s druge i angažman samih kršćana. Naime, u angažmanu samih kršćana ističe se potreba obraćanja i samih krštenika, jer „nije logično očekivati ispunjavanje kršćanskih norma od onih koji nisu upoznali Isusa Krista”.⁴⁵ S druge strane, u pogledu uloge Crkve, Domagoj Sajter naglašava kako ona, kao „institucija za očuvanje općega dobra”,⁴⁶ ima zadaću evangelizacije postojećih članova na nov način, u okviru koje se nova evangelizacija promatra kao odgovor na suvremene potrebe kršćana, koji se sve češće suočavaju s brojnim izazovima i poteškoćama.

Osim navedenoga ističe se kako Crkva ima i nekoliko drugih zadaća, ključnih za rješavanje duhovne i moralne krize. Prije svega,

Europskoj uniji. Pogled iz katoličke perspektive, *Diacovensia* 15 (2009.) 1, 43-74; Tomislav Ivančić, Iskustvo nove evangelizacije u Hrvatskoj, *Bogoslovska smotra* 81 (2011.) 3, 575-587; Ivan Devčić, Vjera i nevjera danas, *Riječki teološki časopis* 21 (2013.) 1, 37-56.

⁴⁴ Evangelizacija kao dijalog, *Glas Koncila*, br. 46 (14. studenoga 2010.), 13.

⁴⁵ Isto.

⁴⁶ Domagoj Sajter, Potrebna je institucija za očuvanje općeg dobra, *Glas Koncila*, br. 46 (13. studenoga 2011.), 1-2.

sa ciljem očuvanja i obnavljanja neprocjenjive baštine kršćanskih vrednota te doprinosa u izgradnji i očuvanju duhovnih i moralnih vrijednosti Crkva ima i zadaću promicanja boljeg dijaloga između laičke države i Crkve. Navedeno podrazumijeva i samo promicanje ispravnog poimanja laičke države, koja, prema Brankici Lukačević, „ne nameće nikakvu posebnu ideologiju, dogme i kulturu, ne poistovjećuje se s nijednom strankom, nego je njezina bitna i neotuđiva zadaća osigurati pojedincima i skupinama da slobodno budu ono što jesu, uvijek unutar općega dobra i poštivanja slobode drugoga ...”.⁴⁷

Uz zadaću promicanja dijaloga, odnosno borbe protiv „ušutkane većine u Europi”, prema Stipanu Bunjevcu Crkva ima i zadaću širenja kršćanskih vrednota te brige za ovozemaljski život svojih vjernika, odnosno zadaću biti „moralna savjest društva, uvijek vjerna Kristu i njegovu evanđelju, posebice u društvu koje nastoji relativizirati i sekularizirati sve slojeve društva...”.⁴⁸

U okviru isticanja potrebitih zadaća (smjernica) u radu Crkve Darko Grden ukazuje na pozitivan doprinos osnovanog novog dikasterija Svete Stolice, „Papinsko vijeće za promicanje nove evangelizacije”,⁴⁹ koje je, 12. listopada 2010., javnosti predstavilo dokument o načinu na koji treba provoditi novu evangelizaciju, u kojemu se, između ostaloga, navodi sljedeće: „Papinsko vijeće za promicanje nove evangelizacije želi biti tijelo pomoću kojega će – putem kontakata s biskupskim konferencijama u različitim zemljama – Crkva nastojati obnoviti misionarski duh vlastitih vjernika nastojeći prevladati sve one oblike ravnodušnosti i sekularizacije čije smo žrtve posljednjih godina... Poslanje je Crkve uvijek i posvuda naviještati evanđelje... Međutim, izravnija kompetencija vijeća odnosi se na Crkve koje se nalaze na područjima drevne kršćanske tradicije gdje je kultura bila prožeta kršćanstvom, a koje danas žive pod utjecajem sekularizacije.”⁵⁰

Dakle, u člancima druge tematske skupine navodi se kako je zadaća Crkve prevladavanje duhovne i moralne krize, odnosno ozračja u kojem se nalazi suvremeni čovjek, a za koje je zaslužno promicanje novih vrijednosti u okviru EU-a, poput sekulariz-

⁴⁷ Brankica Lukačević, U Europi je ušutkana većina, *Glas Koncila*, br. 4 (23. siječnja 2011.), 20.

⁴⁸ Stipan Bunjevac, Crkvo u Hrvata, budi moralna savjest društva, *Glas Koncila*, br. 24 (12. lipnja 2011.), 21.

⁴⁹ O glavnim ciljevima dikasterija vidi: Darko Grden, Odgovor na „unutarnju pustinju”, *Glas Koncila*, br. 43 (24. listopada 2010.), 4.

⁵⁰ Darko Grden, Obnoviti kršćanski identitet i osjećaj pripadnosti Crkvi, *Glas Koncila*, br. 7 (13. veljače 2011.), 6.

ma, individualizma i relativizma, na koje upućuje i Darko Grden: „Današnji čovjek Zapada se boji. Taj je strah nesvjestan, ali je stvaran. Strah od krize, gospodarske i financijske, strah od budućnosti, strah da neće biti posla, strah od ulaska u brak, strah od rađanja djece, strah od trajnih odnosa, strah od međunarodnih odnosa, strah od divlje imigracije... U tom ozračju straha valja naviještati evanđelje Isusa Krista Spasitelja koji daje potpuni i konačni smisao životu muževa i žena našega vremena... Vjerujem da i nova evangelizacija može pomoći shvatiti duboka ograničenja sekularizacije. Naime da čovjek ‘oslobodivši se’ od Boga nije postao slobodniji nego je postao robom drugih moći. Te su moći skrivene, ali stvarne. Mislim da se polako shvaća da su obećanja sekularizma bila ne samo utopija, nego i to da je stanje u koje je on doveo gore od prijašnjeg jer krajnji individualizam i relativizam razara zajedništvo, solidarnost-ono bez čega društvo ne može.”⁵¹

U takvom ozračju trenutna kriza može se pobijediti jedino korjenitom duhovnom i moralnom obnovom i samih kršćana koji obitavaju u njoj, što je zapravo drugi cilj nove evangelizacije kojim se želi potaknuti veća javna angažiranost kršćana, veća odgovornost i potreba za povratkom svome kršćanskome identitetu i ponovnom okretanju k Bogu. Jasminka Bakoš-Kocijan tako drži kako je obnovu moguće ostvariti jedino promicanjem veće odgovornosti vjernika za budućnost EU-a, odnosno: „da bi kršćanske vrijednosti bile zastupljene u javnom životu svaki je pojedinac pozvan preuzeti i živjeti društvenu odgovornost i promicati vrijednosti u koje vjeruje.”⁵² U tom smislu i Ivan Uldrijan naglašava kako su i sami europski kršćani sve manje spremni cjelovito prihvaćati sadržaj kršćanske vjere, a upravo na njima leži velika odgovornost za budućnost Europe i borbu protiv „globalizacije ljudskih društava, svjetonazora i vrednota”.⁵³ Jasminka Bakoš-Kocijan stoga upućuje da je upravo govor vjere presudan za oblikovanje života čovjeka, Crkve i društva „jer svaka daljnja pasivnost onih koji bi htjeli da bude drugačije održava stanje takvim kakvo jest”,⁵⁴ odnosno, riječima Vlade Čuture, „ukoliko to ne činimo i dopustimo da samo određene ideje i vrijednosti pronađu svoj put do šire javnosti opet ćemo se vratiti u jednoulje”.⁵⁵

⁵¹ Isto.

⁵² Jasminka Bakoš-Kocijan, *Bez angažmana vjernika neće biti promjena*, *Glas Koncila*, br. 7 (13. veljače 2011.), 26.

⁵³ Ivan Uldrijan, *Čuvajte snagu vjere*, *Glas Koncila*, br. 41 (10. listopada 2010.), 1.

⁵⁴ Jasminka Bakoš-Kocijan, *Bez angažmana vjernika neće biti promjena*, 26.

⁵⁵ Vlado Čutura, *Vjernici su dužni djelovati u civilnom društvu*, *Glas Koncila*, br. 2 (9. siječnja 2011.), 15.

U okviru iskazane važnosti odgovornog djelovanja samih kršćana za evangelizaciju društvene stvarnosti i odgovornosti za snažniju i aktivniju uključenost na svim društvenim razinama, bez kojih EU neće biti u mogućnosti prevladati trenutnu krizu, ističe se i potreba za moralnosti u vlastitom ponašanju i djelovanju, odnosno potreba da se: „pouke evanđelja pretoče u svakodnevno djelovanje i mišljenje - u svakodnevni život i na javno djelovanje”.⁵⁶

Na koncu, Darko Grden naglašava kako je, zajedničkim naporom i kršćana i Crkve, cilj nove evangelizacije i promicanje uvažavanja slobode vjeroispovijesti te ističe da bi: „svaka osoba trebala moći slobodno uživati pravo ispovijedanja i iskazivanja, privatno i javno, svoje religije ili svoje vjere, bilo u javnosti kao i u privatnoj sferi...”⁵⁷, na što Josip Sabol dodaje kako je „poslanje vjernika upravo u nasljeđovanju evanđelja i Isusa Krista i u privatnom i u javnom životu”.⁵⁸

Na tragu navedenoga Darko Grden ističe i važnost promicanja prava na slobodu javnog manifestiranja vlastite vjere te ističe kako je „prema načelu supsidijarnosti potrebno zajamčiti svakoj zemlji prostor, kako za vrednovanje vrijednosti vjerskih simbola u vlastitoj kulturnoj povijesti i nacionalnom identitetu, tako i za mjesto njihova isticanja. U suprotnom bi se u ime vjerske slobode paradoksalno težilo ograničavanju ili čak nijekanju te slobode, tako da bi se naposljetku iz javnoga prostora isključio svaki njezin izričaj. Tako bi se kršila vjerska prava te bi se potiskivali osobiti i legitimni identiteti”.⁵⁹

Osim navedenoga, Darko Grden ističe i promicanje prava na slobodu savjesti, kao „sastavni dio ljudskoga bića, na kojemu se temelji dostojanstvo čovjeka i time pravo na samostojnost, na izbor i odlučivanje na životnom putu, pravo na vlastitu orijentaciju u pitanju vrednota i cilja života”,⁶⁰ kao temelj slobodnog i pravednog društva kojem težimo. Josip Sabol također drži da je „upravo nedovoljno i iskrivljeno shvaćanje pojma savjesti zaslužno da se moderno društvo nalazi u stanju duboke depresije sa znakovima dekadencije kada je riječ o moralno-etičkom usmjerenju života i o ljestvici vred-

⁵⁶ O sličnim rezultatima kao primjer navodi se Europsko istraživanje vrednota: Hrvatska u Europi (24. 10. 2010.).

⁵⁷ Darko Grden, Religija je pozitivna..., *Glas Koncila*, br.1 (2. siječnja 2011.), 2.

⁵⁸ Josip Sabol, Kršćanin u društvu suprotnosti 2, *Glas Koncila*, br. 2 (9. siječnja 2011.), 9.

⁵⁹ Darko Grden, Prije svega pobjeda za Europu, *Glas Koncila*, br. 13 (27. ožujka 2011.), 7.

⁶⁰ Isto.

nota praktičnog života”⁶¹ te da ima važnu ulogu u postojanju takvog stanja društva, kakvo je trenutno EU-u.

Na posljetku, na temelju analize članaka druge kategorije može se zaključiti kako se u njima naglašava nova evangelizacija kao rješenje za moralnu i duhovnu krizu, s kojom se suočava EU, a koja ima dvostruki cilj. S jedne strane, naglašava se potreba za javnom angažiranošću Crkve i njezinom ulogom u obnovi identiteta kršćana, u okviru kojega se Evanđelje navodi kao snaga koja može dovesti do preobrazbe svijeta, odnosno duhovne i moralne obnove EU-a. S druge strane, isticanjem potrebe za većom odgovornosti i moralnosti u djelovanju i ponašanju kršćana, naglašava se i potreba napuštanja koncepta neutralnosti i povratka k izvornom kršćanskom identitetu jer „ukoliko EU ne otkrije iznova svoj izvorni kršćanski identitet, riskira opasnost da je više ne bude...”⁶²

5. BUDUĆNOST RH U OKVIRU EU-A

Naposljetku, treća kategorija članaka zapravo objedinjuje prethodne dvije te se odnosi na ukupno 241 članak u kojima se konkretnije progovara o položaju i budućnosti RH u okviru EU-a, kao i o njezinim mogućnostima za provođenje prethodno navedenih smjernica nove evangelizacije. U ovim se člancima prije svega navodi kako Republika Hrvatska pristupa Europskoj uniji u trenutku kada ova proživljava društveno-kulturnu krizu, prouzročenu prije svega krizom kršćanske vjere, odnosno krizom vrednota, a koje su posljedica činjenice da EU sve više negira i isključuje iz svojega postojanja kršćansku tradiciju i kršćanske vrednote, kao sastavnice tradicije i kulture njezinih naroda. U njima se također naglašava kako je RH, jednako kao i Europa, izgradila svoje temelje upravo na kršćanskim vrednotama, u okviru čega se posebice ističe kako hrvatski narod čuva dragocjeno iskustvo duhovne snage, gdje mu je često upravo kršćanska vjera bila jedina koja mu je pružala nadu i utjehu.⁶³ Posebice se naglašava njezina uloga u teškim povijesnim iskušenji-

⁶¹ Josip Sabol, Savjest i moralna kriza našega društva, *Glas Koncila*, br. 23 (6. veljače 2011.), 9.

⁶² Iskažimo Svetom Ocu svoju dobrodošlicu, *Glas Koncila*, br. 22 (29. svibnja 2011.), 3.

⁶³ U ulozi i važnosti kršćanske vjere tijekom posljednjeg povijesnog iskušenja, Domovinskoga rata, na primjeru stanovništva grada Vukovara, vidjeti u: Ivana Bendra, Uloga religioznosti u kriznim društvenim situacijama. Primjer Domovinskoga rata u Vukovaru, *Društvena istraživanja* 26 (2017.) 1, 19-40.

ma komunističkog režima i Domovinskoga rata. Stoga nepotpisani autor članka navodi kako je poznato da su „stoljetni korijeni kulturne i kršćanske tradicije u Hrvatskoj, koji su posljednjih desetljeća postali još značajniji zahvaljujući djelovanju Crkve usmjerene na dobrobit naroda i žrtava koje su bile suočene s komunističkim režimom, kao i za ublažavanje patnje uzrokovane nedavnim sukobom pri ostvarivanju nacionalne nezavisnosti.”⁶⁴

Međutim, uz naglašavanje povijesnog značenja kršćanske vjere Tomislav Vuković također upozorava kako i sama RH trenutno proživljava trostruku krizu: ekonomsku, moralnu te krizu identiteta, a koje su posljedica „iskustva komunističkog režima i Domovinskoga rata.”⁶⁵ Na -tragu navedenoga i glavni urednik *Glasa Koncila* Ivan Miklenić naglašava kako se i sama RH sve više suočava s problemom komunističko-liberalističko-ateističke ideologije, kao dominantne struje javnog mnijenja i ponašanja.⁶⁶ Stoga ističe bojazan od prevlasti takve ideologije prilikom ulaska RH u EU te upućuje na problem dijela hrvatskih političara, koji, pod utjecajem komunističkog mentaliteta, djeluju na štetu hrvatskih nacionalnih interesa, a u korist duhovno-moralne krize.

Na tragu navedenoga ulazak RH u EU može se promatrati kao dvostruki izazov. S jedne strane članci upućuju da se RH mora suočiti s brojnim izazovima sadašnje EU koja se udaljava od svojih kršćanskih korijena, a koji proizlaze iz mentaliteta onih koji se zalažu za uvođenje sekularizma, konzumizma, relativizma, pluralizma i svega onoga što je udaljava od kršćanskog naslijeđa. S druge strane, u člancima se upozorava da izazov u sebi podrazumijeva i postojanje opasnosti da hrvatski političari,⁶⁷ među kojima je prisutno moralno relativiziranje vrijednosti, moralna neodgovornost i djelovanje bez savjesti, neće djelovati u skladu s nacionalnim interesima.⁶⁸ Takvo nezadovoljstvo hrvatskim političarima moguće je uočiti u velikom broju članaka, za koje se smatra da su većim dijelom upitnih vrijednosti i orijentacije. Tako Ivan Miklenić navodi da

⁶⁴ Iskažimo Svetom Ocu svoju dobrodošlicu, *Glas Koncila*, br. 22 (29. svibnja 2011.), 3. Autor nije potpisan.

⁶⁵ Tomislav Vuković, Vlast se ponaša mitski – kao da sve počinje s njome, *Glas Koncila*, br. 39 (30. rujna 2012.), 8-9.

⁶⁶ Ivan Miklenić, Otvaranju očiju, *Glas Koncila*, br. 28 (10. srpnja 2011.), 2.

⁶⁷ U člancima se ne navodi izričito na koje se političare ili stranke misli.

⁶⁸ Više o moralno-etičkoj krizi među političarima vidjeti u: Ivan Karlič - Tomislav Smiljanić, Neki naglasci između Crkve i politike u svjetlu koncilске i postkoncilске teološke misli kao kritika i korektiv, *Nova prisutnost* 12 (2014.) 1, 23-26.

su hrvatski političari najvećim dijelom „reformirani komunisti”,⁶⁹ s navikama samoupravnog socijalizma, koji često djeluju protiv interesa RH⁷⁰ te da upravo zbog toga postoji mogućnost da takva vodeća politička garnitura ugrozi Hrvatima vlastiti nacionalni identitet i suverenitet.

Uz isticanje postojanja opasnosti djelovanja hrvatskih političara protiv nacionalnih interesa, u kontekstu razmatranja o položaju i budućnosti RH u EU-u, odnosno o mogućnostima za provođenje prethodno navedenih ciljeva nove evangelizacije upozorava se i na same vjernike kršćane, koji su, riječima Domitrana, sve više dekristijanizirani, odnosno, „oni koji vjeruju u Boga kada im to odgovara jer će im se tako uslišati osobna želja. To su oni koji ne razlikuju religioznost i istinsku vjeru”.⁷¹ U prilog navedenom Ivan Uldrijan progovara i o rezultatima istraživanja „Europsko istraživanje vrednota: Hrvatska u Europi”,⁷² prema kojemu je vidljivo kako je u RH „relativno mali broj onih koji religioznost doživljavaju kao temelj morala, osobnog ponašanja u svakodnevnom životu”.⁷³

No unatoč navedenim upozorenjima i izazovima s kojima se RH suočava, u člancima se načelno ipak podupire i ohrabruje hrvatsko političko nastojanje za pristupanje RH u EU, ali, kako navodi Tomislav Šovagović, „ne pod svaku cijenu... u nju se treba unijeti svoju povijest, svoju kulturu i svoju baštinu”.⁷⁴ Ivan Miklenić također naglašava kako je potrebno odgovorno postupiti te „da je nužno doći do istinitih uvida, do poznavanja svih prednosti i nedostataka svakog od mogućih stavova, sve odvagnuti i po savjesti donijeti odluku”.⁷⁵

U okviru ovih rasprava najveći se broj članaka pojavljuje u godini 2011., kada je Hrvatsku posjetio papa Benedikt XVI., čiji je posjet shvaćen kao događaj koji treba dati poticaj svim Hrvatima katolicima da prodube i učvrste svoju vjeru, ali i kao upozorenje kako se

⁶⁹ Ivan Miklenić, Zašto je u Hrvatskoj pošlo po zlu?, *Glas Koncila*, br. 9 (3. ožujka 2013.), 2.

⁷⁰ Ivan Miklenić, Komu služe političari?, *Glas Koncila*, br. 11 (17. ožujka 2013.), 2.

⁷¹ I. Domitran i sur., Dekristijanizacija, *Glas Koncila*, br. 39 (25. rujna 2011.), 22.

⁷² Za detaljnije informacije o cjelokupnom istraživanju vidjeti u tematskim brojevima o Europskom istraživanju vrednota, podacima za Hrvatsku: *Bogoslovska smotra* 80 (2010.) 2, 411-642.; *Društvena istraživanja* 19 (2010) 1-2, 1-92.

⁷³ Ivan Uldrijan, Poticaj za promicanje temeljnih vrednota, *Glas Koncila*, br. 43 (24. listopada 2010.), 3.

⁷⁴ Tomislav Šovagović, Prepoznati korijene na europskom putu, *Glas Koncila*, br. 48 (28. studenoga 2010.), 29.

⁷⁵ Ivan Miklenić, Što je najpotrebnije u 2011. godini?, *Glas Koncila*, br. 1 (2. siječnja 2011.), 2.

ulaskom u EU treba oštro suprotstaviti suvremenim strujanjima i odgovorno i savjesno djelovati na navješćavanju evanđelja. Stoga i Papin govor na hipodromu naglašava upravo odgovorno djelovanje samih kršćana i suprotstavljanje sekulariziranom mentalitetu: „... moramo nažalost ustanoviti da se, posebno u Europi, širi sekularizacija koja Boga života gura na rub te donosi rastuću razjedinjenost obitelji. Apsolutizira se sloboda bez odgovornosti za istinu, i njeguje se, kao ideal, individualno dobro preko potrošnje materijalnih dobara te površnih iskustava, ne vodeći računa o kvaliteti odnosa s osobama i o najdubljim ljudskim vrijednostima”.⁷⁶

Dakle, analizom ove kategorije članaka može se zaključiti kako se, unatoč upozorenjima da se trenutno Europska unija temelji na sekularizmu, koji obezvređuje kršćanske vrijednosti, Hrvate potiče na ulazak RH u EU. Pritom se ističe važnost očuvanja kršćanskog identiteta te odgovorno provođenje zadanih smjernica u okviru nove evangelizacije. Na takav način RH kao zemlja s većinskim katoličkim stanovništvom može pridonijeti kristijanizaciji te jačanju i zaštiti kršćanskih vrijednosti u Europskoj uniji.

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Analizom članaka *Glasa Koncila* u razdoblju od prosinca 2009. do srpnja 2013. godine htjelo se pokazati na koji je način ovaj hrvatski katolički tjednik izvještavao Hrvate tijekom trajanja procesa pristupnih pregovora Republike Hrvatske i Europske unije. Primjenom kvalitativne induktivne analize i odabranog Lisabonskog ugovora kao polazišnog koncepta, analizom se utvrđivalo i klasificiralo novinske članke koji izvještavaju o odnosu EU-a prema kršćanstvu i kršćanima, što je u konačnici polučilo kategoriziranje članaka u tri skupine. Prva kategorija, naslovljena „Lisabonski ugovor i nove vrijednosti EU-a” upućuje na pojavu duhovno-moralne krize, proizročene prevlašću sekularizma i neoliberalnog sustava vrijednosti (moralni relativizam, materijalizam, individualizam, pluralizam) u EU, koji dovode do sve negativnijeg odnosa prema kršćanima i samom kršćanstvu (diskriminacija, zabrana javnog djelovanja kršćana, zabrana slobode savjesti, nepostojanje dijaloga). Druga kategorija članaka, naslovljena „Nova evangelizacija i budućnost EU-a”, ističe novu evangelizaciju u borbi protiv duhovno-moralne krize, s kojom se EU trenutno suočava. Kroz promicanje nove evangelizacije, kao odgovora na trenutnu krizu EU-a, naglašava se važnost djelo-

⁷⁶ Homilija pape Benedikta XVI. na zagrebačkom hipodromu: Drage obitelji, radujte se oćinstvu i majčinstvu, *Glas Koncila*, br. 24 (12. lipnja 2011.), 15.

vanja Crkve, ali i samih kršćana, za koje je potrebna veća angažiranost te odgovornost i moralnost u vlastitom ponašanju i mišljenju, kako bi se uspješno suprotstavili suvremenim strujanjima i njihovim negativnim učincima na kršćanstvo i kršćane.

Na koncu, analiza članaka *Glasa Koncila* u navedenom razdoblju polučila je i treću kategoriju, koja, pod nazivom „Budućnost RH u EU-u”, izravnije progovara o položaju i budućnosti RH u okviru EU-a, kao i o mogućnostima i trenutnim izazovima za realizaciju i provođenje smjernica nove evangelizacije.

Rezultati ovoga dijela istraživanja ukazali su na svu kompleksnost procesa pristupnih pregovora RH i EU, gdje se, s jedne strane, naglašavaju izazovi s kojima će se Hrvati suočiti u trenutku postanka članicom ove zajednice, a s druge strane i sami izazovi Hrvata unutar domovine, koji se tiču postojanja problema prevlasti komunističko-liberalističko-ateističke struje mišljenja i političkog vodstva koje radi na štetu hrvatskih nacionalnih interesa. Uz navedeno, upozorava se i na pojavu dekristijanizacije samih Hrvata i umanjenog broja njezinih stanovnika kojima su kršćanske vrijednosti temelj djelovanja i mišljenja.

Na koncu, u člancima se, unatoč navedenim izazovima, koji su posljedica postojanja nesklada u Europskoj uniji između njezine trenutne stvarnosti i težnji u odnosu na doprinos kršćanstva u njezinom nastajanju, načelno podupire i ohrabruje hrvatsko političko nastojanje za ulazak u EU. Međutim, ističe se kako je RH jednako kao i Europa, izgradila svoje temelje na kršćanskim vrednotama i da upravo na tim temeljima treba graditi i njezinu budućnost u okviru Europske unije. Stoga se u člancima zaključuje da RH ima tu snagu potrebnu za provođenje smjernica nove evangelizacije i odupiranje suvremenim strujanjima i time važnu ulogu u očuvanju europskoga kršćanskog civilizacijskog naslijeđa i kršćanskih vrednota u okviru EU-a.

CHRISTIANITY AND THE EU: REPORTING OF THE WEEKLY
„GLAS KONCILA” DURING THE PERIOD OF CROATIA’S
ACCESSION TO THE EUROPEAN UNION (2009-2013)

Summary

This paper discusses the way of reporting of the Croatian Catholic weekly „Glas Koncila” during Croatia’s accession negotiations with the EU. The research was carried out using the qualitative inductive content analysis, the focus of which was the Treaty of Lisbon and, accordingly, the definition and classification of newspaper articles reporting on its influence on the EU relationship with Christianity and Christians themselves. The analysis covers the articles from December 2009 to July 2013, which are then categorized into three categories: the Treaty of Lisbon and the EU new values; new evangelization and the future of the EU; the future of the Republic of Croatia in the EU.

By detailed analysis of the articles in the „Glas Koncila”, it was found that, during the accession process of the Republic of Croatia to the EU, the articles were pointing to the discrepancy between the values that are in the foundation of the Lisbon Treaty (2009) and their actual application to the relationship of the EU to Christianity (European Christian civilization heritage and Christian values) and ultimately to the Christians themselves. Pointing out that the consequence of Europe’s detachment from Christian view of life, i.e. promoting the ideology of economic neo-liberalism in the frame of which the concepts like secularism, pluralism, relativism, and materialism become new values, the articles point to a relativistic attitude to Christianity in general and especially to the rights of Christians to freedom of religion. Therefore, the authors of the articles point to the importance of new evangelization, dialogue and greater responsibility of Christians in facing the spiritual and moral crisis in which the EU currently is. In the end, the analysis of the articles shows that, despite the above stated, Croatia’s accession to the EU is supported and, in the context of the accession, it emphasizes the key role of Christianity in the Republic of Croatia and its importance in promoting new evangelization and preservation of European Christian heritage and Christian values in the European Union.

Keywords: Glas Koncila, accession of the Republic of Croatia to the EU, Lisbon Treaty, the EU new values, new evangelization